

Ekonomisk trygghet vid ålderdom

11

Förslag till statsbudget för 2006

Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Lagförslag.....	9
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.	9
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd.....	11
3	Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	13
3.1	Omfattning.....	13
3.2	Utgiftsutveckling	13
3.3	Mål	14
3.4	Insatser	14
3.4.1	Insatser inom politikområdet.....	14
3.5	Resultatredovisning	15
3.6	Politikens inriktning	22
3.7	Revisionens iakttagelser.....	23
3.8	Höjd bostadskostnadsgräns för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd för den som är 65 år eller äldre	23
3.8.1	20:1 Garantipension till ålderspension	24
3.8.2	20:2 Efterlevandepensioner till vuxna.....	25
3.8.3	20:3 Bostadstillägg till pensionärer	26
3.8.4	20:4 Äldreförsörjningsstöd	27

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	7
3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet/politikområdet.....	13
3.2 Härledning av ramnivån 2006–2008. Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	14
3.3 Ramnivå 2006 realekonomiskt fördelad: Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	14
3.4 Real förändring i disponibel inkomst för genomsnittliga bruttoinkomst 2002/2003	17
3.5 Pensionärernas ekonomiska standard jämfört med övriga i befolkningen, 2003.....	19
3.6 Svårigheter att klara de löpande utgifterna och ordna fram kontanter, procent 2003	20
3.7 Anslagsutveckling 20:1 Garantipension till ålderspension.....	24
3.8 Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 20:1 Garantipension till ålderspension.....	25
3.9 Anslagsutveckling 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna	25
3.10 Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna	26
3.11 Anslagsutveckling 20:3 Bostadstillägg till pensionärer.....	26
3.12 Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 20:3 Bostadstillägg till pensionärer	27
3.13 Anslagsutveckling 20:4 Äldreförsörjningsstöd.....	27
3.14 Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 20:4 Äldreförsörjningsstöd.....	27

Diagramförteckning

3.1	Pension efter skatt för ensamstående typfall med olika antal ATP-poäng 1995–2004 i 2004 års priser. Index 1995=100	16
3.2	Sammansättning av pensionärernas genomsnittliga medelinkomst uppdelat på olika inkomstkvintiler år 2003 ¹	16
3.3	Medelårsbelopp per BTP-tagare bland ålderspensionärer 1991–2004 i 2004 års priser	17
3.4	Andel kvinnor respektive män bland ålderspensionärer med BTP 1991–2004.....	17
3.5	Andelen fattiga 1999–2003	18
3.6	Andelen kvinnor respektive män inom de olika inkomstdecilerna 2003	21
3.7	Åldersstandardiserad inkomststandard under 2003 för personer under respektive över 65 år.....	21
3.8	Kompensationsgrader ¹ för efterlevandepension, 2003.....	22

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (avsnitt 2.1 och 3.8),
2. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd (avsnitt 2.2 och 3.8),
3. för 2006 anvisar anslagen under utgiftsområde 11 *Ekonomisk trygghet vid ålderdom* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
20:1 Garantipension till ålderspension	ramanslag	21 564 000
20:2 Efterlevandepensioner till vuxna	ramanslag	15 902 000
20:3 Bostadstillägg till pensionärer	ramanslag	7 241 000
20:4 Äldreförsörjningsstöd	ramanslag	472 000
Summa		45 179 000

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Härigenom föreskrivs att 9 och 20 §§ lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Bostadstillägg utges från och med den månad en bidragsberättigad fyller 65 år, för 91 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 4 670 kronor för den som är ogift och 2 335 kronor för den som är gift. För övriga bidragsberättigade gäller beloppen 4 500 kronor respektive 2 250 kronor. För var och en av makarna skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

Vid beräkningen av bostadskostnaden enligt första stycket, för makar den gemensamma, skall även hemmavarande barns andel av bostadskostnaden medräknas under förutsättning att barnet inte har fyllt 20 år och inte är självförsörjande. Detsamma skall gälla så länge barnet får förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395).

Bostadstillägg utges från och med den månad en bidragsberättigad fyller 65 år, för 91 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 4 850 kronor för den som är ogift och 2 425 kronor för den som är gift. För övriga bidragsberättigade gäller beloppen 4 500 kronor respektive 2 250 kronor. För var och en av makarna skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

¹ Senaste lydelse 2004:1248.

Bostadstillägg utges inte för bostadskostnad till den del den överstiger 2 250 kronor per månad för var och en av de boende vid boende i tvåbäddsrums i särskild boendeform.

Bostadstillägg utges inte för bostadskostnad till den del bostadskostnaden motsvaras av preliminärt bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag.

20 §²

Särskilt bostadstillägg skall utges med det belopp som den bidragsberättigades inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå, allt räknat per månad.

En skälig levnadsnivå enligt första stycket skall anses motsvara en tolfedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och en tolfedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

En bostadskostnad som uppgår till högst 5 870 kronor för den som är ogift och 2 935 kronor för den som är gift, skall från och med den månad den bidragsberättigade fyller 65 år anses som skälig bostadskostnad enligt första stycket. För övriga bidragsberättigade gäller beloppen 5 700 kronor respektive 2 850 kronor.

En bostadskostnad som uppgår till högst 6 050 kronor för den som är ogift och 3 025 kronor för den som är gift, skall från och med den månad den bidragsberättigade fyller 65 år anses som skälig bostadskostnad enligt första stycket. För övriga bidragsberättigade gäller beloppen 5 700 kronor respektive 2 850 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för bostadstillägg och särskilt bostadstillägg som avser tid före ikraftträdandet.

² Senaste lydelse 2004:1248.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §³

Den stödberättigade skall genom äldreförsörjningsstödet dels tillförsäkras en skälig levnadsnivå, dels tillförsäkras medel för att täcka en skälig bostadskostnad.

Den skäliga levnadsnivån enligt första stycket skall per månad motsvara en tolftedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och en tolftedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

En bostadskostnad som uppgår till högst 5 870 kronor per månad för den som är ogift och 2 935 kronor per månad för den som är gift skall anses som en skälig bostadskostnad enligt första stycket. För var och en av makarna skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad. För var och en av de boende i tvåbäddsrum i särskild boendeform skall en bostadskostnad som uppgår till högst 2 850 kronor per månad anses som en skälig bostadskostnad enligt första stycket.

En bostadskostnad som uppgår till högst 6 050 kronor per månad för den som är ogift och 3 025 kronor per månad för den som är gift skall anses som en skälig bostadskostnad enligt första stycket. För var och en av makarna skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad. För var och en av de boende i tvåbäddsrum i särskild boendeform skall en bostadskostnad som uppgår till högst 2 850 kronor per månad anses som en skälig bostadskostnad enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för äldreförsörjningsstöd som avser tid före ikraftträdandet.

³ Senaste lydelse 2004:1249.

3 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

3.1 Omfattning

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom omfattar politikområdet Ekonomisk äldrepolitik. Eftersom utgiftsområdet sammanfaller med politikområdet redovisas de båda nivåerna samlat. Området omfattar garantipension till ålderspension, bostadstillägg till pensionärer, äldreförsörjningsstöd samt efterlevandepension till vuxna.

Politikområdet delas in i två verksamhetsområden: Ersättning vid ålderdom där ålderspension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd ingår, och Ersättning vid dödsfall som omfattar efterlevandepension till vuxna.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet/politikområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2004	Budget 2005 ¹	Prognos 2005	Förslag 2006	Beräknat 2007	Beräknat 2008
<i>Anslag inom utgiftsområde 11</i>						
20:1 Garantipension till ålderspension	23 768,6	22 541,2	22 456,0	21 564,0	20 750,0	20 319,0
20:2 Efterlevandepensioner till vuxna	15 925,7	15 734,0	15 875,0	15 902,0	15 886,0	15 991,0
20:3 Bostadstillägg till pensionärer	10 947,3	7 522,0	7 339,0	7 366,0	7 274,0	7 138,0
20:4 Äldreförsörjningsstöd	587,5	616,0	489,0	467,0	443,0	418,0
Totalt för utgiftsområde 11	51 229,1	46 413,2	46 159,0	45 299,0	44 353,0	43 866,0
Totalt för politikområde Ekonomisk äldrepolitik	51 229,1	46 413,2	46 159,0	45 299,0	44 353,0	43 866,0

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/05:FIU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2006.

**Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2006–2008.
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom**

Miljoner kronor

	2006	2007	2008
Anvisat 2005¹	46 413	46 413	46 413
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	120	120	120
Övriga makroekonomiska förutsättningar	967	2 087	3 717
Volymer	-2 201	-4 267	-6 384
Överföring till/från andra utgiftsområden	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Ny ramnivå	45 299	44 353	43 866

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

**Tabell 3.3 Ramnivå 2006 realekonomiskt fördelad:
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom**

Miljoner kronor

	2006
Transfereringar ¹	45 299
Verksamhetsutgifter ²	–
Investeringar ³	–
Summa ramnivå	45 299

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfallet 2004 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som de statliga myndigheterna använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster med direkt motprestation.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Utgifterna för utgiftsområdet för 2004 blev 573 miljoner kronor högre i förhållande till anvisade medel. För 2005 beräknas utgifterna bli 254 miljoner lägre än anvisade medel vilket innebär en avvikelse med ca 0,5 procent. För 2005 beräknas utgifterna till 46 159 miljoner kronor, vilket är ca 5 miljarder kronor lägre än för 2004.

Andelen pensionärer med inkomstrelaterad ålderspension ökar samtidigt som den genomsnittliga nivån på den inkomstrelaterade pensionen stiger. Då flertalet förmåner inom utgiftsområde 11 utgör komplement till den inkomstrelaterade pensionen medför detta minskade utgifter inom hela utgiftsområdet med undantag för efterlevandepension till vuxna. Anledningen till att utgifterna för efterlevandepension inte följer samma utveckling är att det i anslaget ingår både inkomstrelaterad efterlevandepension och garantipension till efterlevandepension. Inkomstrelaterad ålderspension redovisas i avsnitt

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.

Utgifterna för bostadstillägg till personer med sjuk- eller aktivitetsersättning har från och med budgetåret 2005 överförts till utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp. Detta är den huvudsakliga orsaken till att utgifterna har sjunkit mellan 2004 och 2005.

3.3 Mål

Målet för politikområdet är att ”personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension skall garanteras ett värdesäkrat grundskydd. Efterlevande make skall ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter ett dödsfall”.

För att mäta måluppfyllelsen gör Socialdepartementet regelbundet uppföljningar av pensionärernas levnadsstandard.

3.4 Insatser

3.4.1 Insatser inom politikområdet

Förbättrat bostadstillägg och äldreomsorgsstöd för personer som är 65 år eller äldre

Den 1 januari 2005 höjdes bostadskostnadsgränsen i bostadstillägget för pensionärer som har fyllt 65 år med 170 kronor per månad för ogift och 85 kronor per månad för gift, vilket innebär att bostadstillägget kan lämnas med 91 procent av bostadskostnaden upp till 4 670 kronor per månad för den som är ogift och upp till 2 335 kronor för den som är gift.

Samtidigt höjdes gränsen för skällig bostadskostnad vid beräkning av särskilt bostadstillägg för pensionärer som fyllt 65 år till 5 870 kronor per månad för den som är ogift och till 2 935 kronor för den som är gift. Motsvarande höjning gjordes för äldreomsorgsstöd.

Förlängd tid för omställningspension

Från och med den 1 januari 2005 förlängdes tiden som omställningspension och garantipension till omställningspension utges från 10

månader till 12 månader efter dödsfallet. Det gäller för dödsfall som inträffat den 1 januari 2005 eller senare.

Nationell strategirapport om rimliga och hållbara pensioner

I juli 2005 presenterades Sveriges nationella strategirapport om rimliga och hållbara pensioner som tagits fram på uppdrag av EU-kommisionen. Rapporten utgår från de elva mål som satts upp inom ramen för samarbetet enligt den öppna samordningsmetoden på pensionsområdet. Motivet till dessa rapporter är dels att verka för att medlemsstaterna skall ha pensionssystem som både är finansiellt hållbara och ger rimliga pensioner på lång sikt och dels att många europeiska länder står inför stora problem med sina befintliga pensionssystem och en åldrande befolkning.

Den svenska rapporten beskriver det allmänna pensionssystemet, tjänstepensionerna samt det privata pensionssparandet. Bland annat redovisas beräkningar av kompensationsgrader, dvs. pensionens storlek i förhållande till lönen. Sammantaget kan man se att inkomsten sjunker vid pensionering till ca 70 procent av slutlönen. Genom grundskydden garanteras dock alla en skälig levnadsstandard.

Ytterligare faktorer att ta hänsyn till när pensionärernas levnadsstandard analyseras är att pensionärer ofta har mindre skulder och större tillgångar än den arbetande befolkningen, och att deras utgifter ofta är lägre, bland annat till följd av de förmåner och tjänster som särskilt riktas till pensionärer.

Det konstateras vidare att det allmänna pensionssystemet är uppbyggt för att vara finansiellt hållbart, men att hållbarheten helst inte skall ske till priset av lägre pensioner. För att uppnå detta utan att höja avgifter och premier krävs en hög sysselsättningsgrad och en god produktivitet-utveckling kombinerat med en höjd effektiv pensionsålder. Rapporten påpekar att moderniseringen av pensionssystemet handlar om mer än att bara genomföra en pensionsreform. Viktigt är också att arbetskulturen, befintliga könsroller samt att andra anknutna system och förmåner följer med i denna modernisering. Att kunskapen sprids så att de försäkrade kan fatta informerade och medvetna beslut är viktigt för såväl individen som för samhället.

3.5 Resultatredovisning

Politikområdet omfattar två verksamhetsområden; Ersättning vid ålderdom och Ersättning vid dödsfall.

Verksamhetsområde Ersättning vid ålderdom

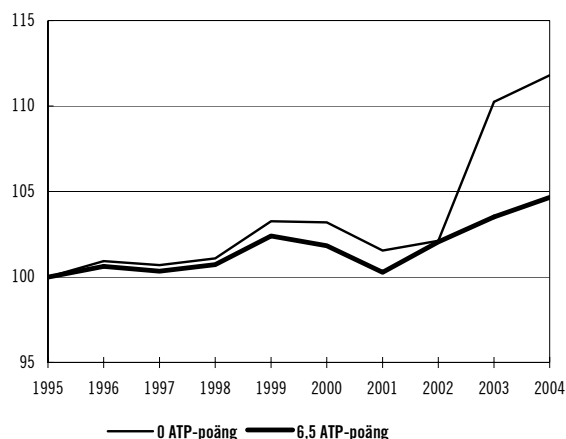
Socialdepartementet gör årligen beräkningar av pensionärernas ekonomiska standard och utvecklingen av denna över tid. Därutöver publiceras mer grundliga analyser – den senaste gjordes 2002 och nästa planeras till början av 2006. Målet för verksamhetsområdet är ett värdesäkrat grundskydd och beräkningar görs mot denna bakgrund. Socialdepartementets beräkningar avspeglar dock pensionärernas hela ekonomi eftersom det är denna helhet som är avgörande för levnadsstandarden.

Utvecklingen av den allmänna pensionen för olika typfall

Den huvudsakliga inkomsten för pensionärer är den allmänna pensionen. Ett sätt att visa pensionärernas ekonomiska utveckling är därför att utifrån olika typfall visa utvecklingen för den allmänna pensionen. Resultaten visar bl.a. att det under en tioårsperiod skett en utjämning av inkomsterna för de olika pensionärsgrupperna. Skillnaden av nettot efter skatt för den med låg respektive hög pension är således mindre i dag än för tio år sedan och denna tendens förstärks om man även räknar in effekten av bostadstillägg.

Utvecklingen av pension efter skatt visar ett positivt utfall för alla typfall under perioden 1995 till 2004. Förbättringen är mest märkbar för dem med de lägsta pensionerna medan de med de högsta pensionerna har en mer marginell förbättring. För att tydligare se förändringarna av nettopensionen har nettot räknats om till ett index där pensionen för respektive typfall har värdet 100 år 1995.

Diagram 3.1 Pension efter skatt för ensamstående typfall med olika antal ATP-poäng 1995–2004 i 2004 års priser. Index 1995=100

Källa: Försäkringskassan

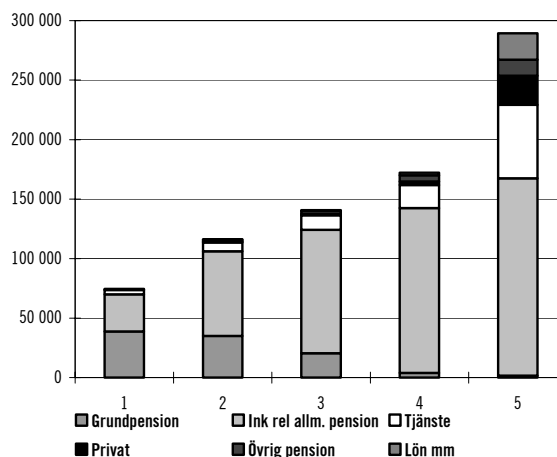
Diagram 3.1 visar en ganska konstant nivå på nettopensionen men med vissa upp- och nedgångar fram till år 2001. Därefter sker förbättringar som ger en totalt sett högre nettopension vid periodens slut än vid dess början. Typfallet för pensionärer utan ATP-poäng visar en real nettoförbättring på 12 procent medan de med högst ATP-poäng har uppnått ett plus på 5 procent vid periodens slut. Till största del förklaras förbättringen av de pensionshöjningar som skett i och med pensionsreformen. Dels i form av omläggningen av grundskyddet och dels i form av följsamhetsindexeringen av de inkomstrelaterade pensionerna, som lett till reala höjningar fr.o.m. 2002. Det bör påpekas att utvecklingen gäller just de senaste 10 åren och för just dessa typfall.

Tar man även hänsyn till bostadskostnaden blir ökningen i nettopensionen för dem utan BTP som har hög bostadskostnad lägre till följd av att bostadskostnaderna stigit snabbare än priserna i övrigt. Bostadstillägget ger en avsevärd utjämning av inkomsterna mellan låg- och höginkomsttagare. Bostadstillägget bidrar också till en utjämning mellan olika inkomstklasser. För dem som har bostadstillägg skiljer den disponibla inkomsten med som mest ett par hundra kronor i månaden.

Pensionärernas olika inkomster

Vid sidan av de allmänna pensionerna får nästan alla en tjänstepension. Därutöver har vissa ett privat pensionssparande. Av nedanstående diagram framgår den allmänna pensionens betydelse för den totala inkomsten för olika inkomstgrupper. Diagrammet bygger på ett urval av pensionärers faktiska inkomster.

Diagram 3.2 Sammansättning av pensionärernas genomsnittliga medelinkomst uppdelat på olika inkomstkvintiler år 2003¹

Källa: SCB, Strutvalet 2003

¹ Inkomstklasserna är skapade som kvintiler innebärande att hushållen är uppdelade i fem lika stora grupper sorterade efter stigande inkomst. Den lägsta inkomstklassen (kvintil 1) innehåller de 20 procent av pensionärerna som har de lägsta inkomsterna och den högsta inkomstklassen (kvintil 5) innehåller de 20 procent av pensionärerna som har de högsta inkomsterna.

Diagrammet visar att grundskyddet (här garanti-pension, BTP och SBTP) utgör en viktig del av inkomsten för de mest ekonomiskt utsatta pensionärerna. Grundskyddet minskar ju högre inkomstgrundad pension man har tjänat in. För pensionärer med högre inkomster har inkomster från tjänstepensioner och privat pensionssparande en större betydelse. Löneinkomster är vanligast bland pensionärer med högre inkomster.

Andra beräkningar som har gjorts visar att BTP utgör 22 procent av den disponibla inkomsten för ensamstående och 13 procent för sammanboende.

I samband med pensionsreformen 2003 ersattes det tidigare grundskyddet, dvs. folkpension, pensionstillskott och det särskilda grundavdraget vid beskattning av en fullt beskattad garantipension. Avsikten var att alla efter omvandlingen skulle få minst lika mycket i pension, sedan skatteavdrag gjorts, som de hade tidigare. Urvalsundersökningar visar också att i princip samtliga fick en höjd nettopension med i genomsnitt 250 kronor per månad. I regel var höjningen störst för dem med de lägsta pensionerna eftersom grundskyddet justerades upp. Ca 25 000 personer fick ett lägre netto men orsaken var som regel förändrade skatteregler för utomlands bosatta eller en för lågt erlagd preliminärskatt för 2002.

Tabell 3.4 Real förändring i disponibel¹ inkomst för genomsnittliga bruttointkomst 2002/2003

Medelvärde procent

	Förändring
Utan ATP	14
Med 6,5 ATP	1
Män	1
Kvinnor	4
Samtliga 65+	2
Varav födda utanför Norden	5

Källa: LINDA

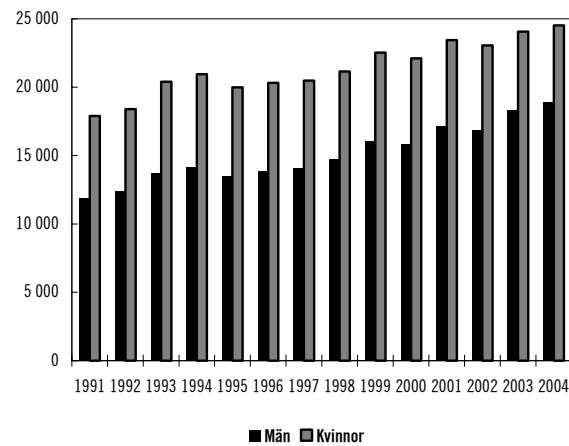
¹ Disponibel inkomst per konsumtionsenhet. Disponibel inkomst är inkomsten inklusive transfereringar och bidrag efter skatt. Att inkomsten är angiven per konsumtionsenhet innebär att familjernas konsumtion har relaterats till deras sammansättning enligt ett särskilt viktsystem. Det utnyttjas för att kunna göra jämförelser mellan disponibel inkomst mellan olika typer av familjeenheter och hushåll. Ekvivalensskalan mäter den första vuxne (hushållsföreståndaren) likvärdig 1, övriga vuxna och barn (minst 14 år) likvärdig 0,5 och varje barn under 14 år som 0,3.

Bostadstilläggets betydelse

I samband med pensionsreformen ändrades även reglerna för bostadstillägg. I huvudsak var förändringarna anpassningar till de reformerade ålderspensionsreglerna. De nya reglerna för BTP innebar att kostnaderna för BTP ökade jämfört med 2002. Medelbeloppet för BTP fortsätter också att öka främst till följd av ökade bostadskostnader.

Ålderspensionärer födda utanför Norden får generellt sett ett högre genomsnittligt BTP. Medelbeloppet bland män födda utanför Norden är ca 7 500 kronor högre per år än medelbeloppet bland män födda i Norden. Motsvarande skillnad bland kvinnor uppgår till ca 4 000 kronor per år.

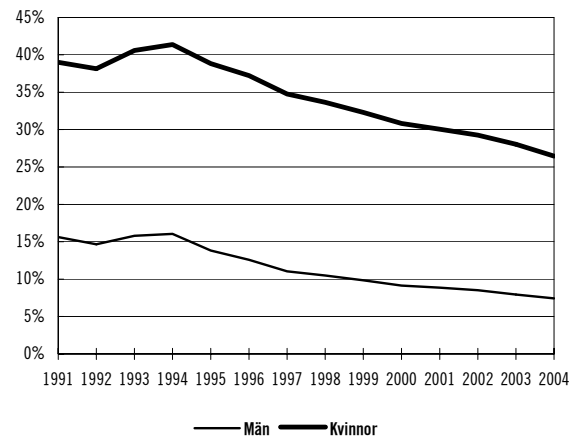
Diagram 3.3 Medelårsbelopp per BTP-tagare bland ålderspensionärer 1991–2004 i 2004 års priser

Källa: Försäkringskassan

Fler kvinnor än män erhåller BTP. Samtidigt minskar trendmässigt andelen som får BTP. Orsaken är att nytillkommande och yngre pensionärer har en högre inkomst än de äldre. Av män födda utanför Norden får ca 20 procent BTP. Drygt 40 procent av kvinnorna födda utanför Norden får BTP.

Diagram 3.4 Andel kvinnor respektive män bland ålderspensionärer med BTP 1991–2004

Källa: Försäkringskassan

Förhållandevis många av dem som är berättigade till BTP ansöker inte om det. Försäkringskassan, har på regeringens uppdrag gjort en studie för att bedöma mörkertalet för BTP, dvs. hur stor del av dem som har rätt till BTP som inte ansöker om förmånen. Av Försäkringskassans beräkningar (Försäkringskassan Redovisar 2005:2) framgår att mörkertalet, uttryckt i monetära termer, uppgår till 20 procent av det totala BTP-beloppet som befolkningen var berättigad till

under år 2002. Mörkertalet är högst, 25 procent, för personer med sjuk - eller aktivitetsersättning och efterlevandepension medan det är knappt 18 procent för ålderspensionärerna. De hushåll som inte ansöker om BTP går i genomsnitt miste om ca 1 150 kronor per månad. Om man i stället för att se till hur stort BTP-belopp som inte betalas ut ser till antalet berättigade personer som inte ansöker om BTP visar Försäkringskassans beräkningar att knappt 28 procent av de BTP-berättigade hushållen inte ansöker om förmånen. Det är drygt 34 procent av antalet BTP-berättigade personer med sjuk- eller aktivitetsersättning och efterlevandepension medan det är ca 25 procent av de berättigade ålderspensionärerna. Bland ålderspensionärerna är mörkertalet högst i gruppen 65 – 70 år för att sedan minska med stigande ålder. Vid uppdelning på kön visar det sig att kvinnor tar tillvara sina rättigheter bättre än män. Medan männen går miste om 30 procent av möjliga BTP-belopp går kvinnorna miste om 17 procent.

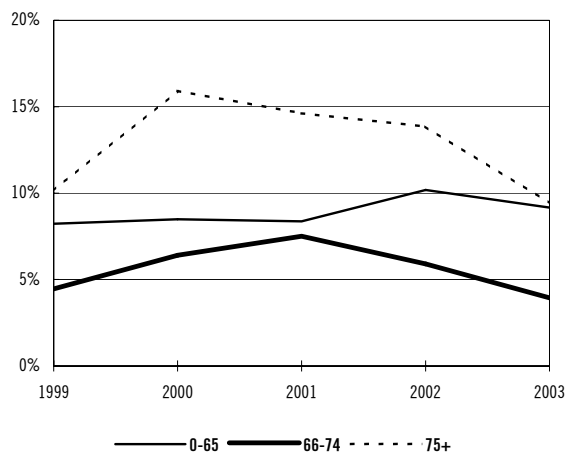
Regeringen har för avsikt att ge Försäkringskassan i uppdrag att analysera orsakerna till varför inte alla pensionärer som är berättigade ansöker om bostadstillägg.

Ekonomisk standard

I diagram 3.5 visas att en lägre andel personer är ekonomiskt utsatta och har en inkomst under 60 procent av medianinkomsten under 2003 jämfört med 2002. Andelen av befolkningen som är ekonomisk utsatta har sjunkit mest bland de äldsta pensionärerna. Förbättringen i grundskyddet samt följsamhetsindexering av pensionerna i och med det nya systemet är de främsta orsakerna till denna utveckling. Pensionerna följde fram till 2002 den allmänna prisutvecklingen. Det innebar att om lönerna ökade mer än priserna skedde en relativ försämring av pensionerna i förhållande till lönerna.

Nu gäller att befintliga pensionärer i högre grad följer löneutvecklingen men alltid tappar 1,6 procent i förhållande till de förvärvsaktiva till följd av konstruktionen med avräkning för förskotterad uppräknings.

Diagram 3.5 Andelen fattiga¹ 1999–2003

Källa: Socialdepartementets beräkningar i HEK 1999-2003

¹ Andel med en disponibel inkomst under 60 procent av medianinkomsten

I tabell 3.5 redovisas den ekonomiska standarden för personer i olika åldersgrupper, kön samt för utrikes födda. Här visas dels medianinkomsten för de olika grupperna och dels andelen i gruppen vars disponibla inkomst ligger under 60 procent av medianinkomsten för hela befolkningen vilka här går under benämningen ekonomiskt utsatta. Tabellen visar även andelen i gruppen som är sammanboende.

Tabell 3.5 Pensionärernas ekonomiska standard jämfört med övriga i befolkningen, 2003

	Medianinkomst ¹	Andel ekonomiskt utsatta	Andel sammanboende
Ålderspensionärer			
Män 66–74	149 714	4%	75%
Kvinnor 66–74	133 386	4%	57%
Män 75+	126 524	7%	63%
Kvinnor 75+	114 151	11%	28%
Samtliga 66+	126 163	7%	52%
Varav utrikes födda	119 807	14%	49%
Icke ålderspensionärer			
Män 0–65	155 568	9%	68%
Kvinnor 0–65	152 392	9%	70%
Samtliga 0–65	154 040	9%	69%
Varav utrikes födda	130 550	22%	65%

Källa: Socialdepartementets beräkningar i HEK 2003

¹ Disponibel inkomst per konsumtionsenhet. Disponibel inkomst är inkomsten inklusive transfereringar och bidrag efter skatt. Att inkomsten är angiven per konsumtionsenhet innebär att familjernas konsumtion har relaterats till deras sammansättning enligt ett särskilt viktsystem. Det utnyttjas för att kunna göra jämförelser mellan disponibel inkomst mellan olika typer av familjeenheter och hushåll. Ekvivalensskalan mäter den första vuxne (hushållsföreståndaren) likvärdig 1, övriga vuxna och barn (minst 14 år) likvärdig 0,5 och varje barn under 14 år som 0,3.

Yngre pensionärer har högre inkomster än pensionärgruppen i stort. Ett inkomstbortfall sker vid pensioneringen i alla grupper. Andelen ekonomisk utsatta är trots detta lägre bland dem som är 66 år och äldre, än bland dem som är under 65 år. Detta kan förklaras dels av det grundskydd som finns för ålderspensionärer men också av att många i förvärvsarbetsålder är yngre personer som saknar eller har låga egna inkomster eller har försörjningsansvar för minderåriga barn.

Skillnaden i disponibel inkomst mellan dem över 65 år och dem i förvärvsarbetsålder är större bland kvinnor än bland män. Mellan män och kvinnor i förvärvsarbetsålder är skillnaderna i andel med låg ekonomisk standard näst intill obefintlig. Detta beror på en högre förvärvsfrekvens och en högre utbildning bland kvinnor idag – något som successivt kommer att avspeglas i den framtida pensionen. Bland pensionärerna har kvinnorna en lägre genomsnittlig ekonomisk standard än männen. Detta beror på att tidigare generationers kvinnor hade ett annat arbetsmönster och oftast inte var förvärvsarbetsålder i samma utsträckning som männen. En ytterligare förklaring är att gifta kvinnor ofta lever längre än sina män. Det finns därför större andel ensamma kvinnor i pensionärskollektivet än bland dem under 65 år. På individbasis innebär det att fler kvinnor över 65 år har en lägre ekonomisk standard.

Bland de utrikes födda i befolkningen är andelen ekonomiskt utsatta hög både bland de i förvärvsarbetsålder och bland de äldre. Sysselsättningen är lägre bland utrikes födda trots en hög genomsnittlig utbildningsnivå och språkkunskaper. Lägre förvärvsinkomster i denna grupp leder även till lägre pension. Bland utrikes födda ålderspensionärer finns även de som inte har varit bosatta i Sverige hela sin förvärvsarbetsålder och därför får en låg pension.

För att inte personer i den gruppen skall vara långvarigt beroende av försörjningsstöd från socialtjänsten infördes det statliga äldreförsörjningsstödet den 1 januari 2003. Syftet med stödet är att garantera alla personer som fyllt 65 år och är bosatta i landet en rimlig levnadsstandard genom socialförsäkringen. Det gäller personer som inte får ett tillräckligt skydd genom pensionssystemet för att de inte bött i Sverige så lång tid att de kan få en tillräckligt hög garanti-pension men det gäller också dem som tagit ut sin ålderspension tidigt och därigenom har en låg pension. Det kan även vara egna företagare som har låg pension därför att de inte betalat sina egenavgifter och därigenom gått miste om pensionsgrundande inkomst. Dessa personer var tidigare beroende, ofta livsvarigt, av socialtjänstens försörjningsstöd.

Försäkringskassan har på regeringens uppdrag analyserat träffsäkerheten av reglerna för äldre-försörjningsstödet, dvs. i vilken utsträckning äldreförsörjningsstödet når den grupp som tidigare var beroende av socialtjänstens försörjningsstöd. Deras rapport (dnr S2005/5473/SF) visar att det i september 2003 fanns 12 828 personer som uppbar äldreförsörjningsstöd. Av dessa var drygt 34 procent födda i Sverige. Av dem som uppbar äldreförsörjningsstöd hade ungefär hälften, förutom äldreförsörjningsstöd, också ålderspension eller bostadstillägg medan övriga enbart hade äldreförsörjningsstöd. Försäkringskassans rapport visar också att det, enligt Socialstyrelsens statistik, var 15 122 personer över 65 år som någon gång under 2003 hade uppburit försörjningsstöd från socialtjänsten. Av dessa hade 4 872 personer uppburit både socialtjänstens försörjningsstöd och äldreförsörjningsstöd. Enligt Försäkringskassans analys beror detta på att försörjningsstöd betalats ut som kortvarig hjälp (1–3 månader) som ersättning för extra kostnader för tandvård, läkarvård, mediciner, glasögon och dylikt. Under 2003 hade emellertid inte någon som uppbar äldreförsörjningsstöd också varit långvarigt beroende av socialtjänstens försörjningsstöd. Det fanns dock personer med äldreförsörjningsstöd som ingick i hushåll som uppburit försörjningsstöd i mer än tre månader. Det gäller t.ex. hushåll som även består av en eller flera vuxna personer under 65 år som saknar försörjning och/eller av minderåriga barn.

En slutsats av rapporten är att träffsäkerheten är god – personer med låg eller ingen pension har beviljats äldreförsörjningsstöd istället för försörjningsstöd från kommunen.

Ekonomisk utsatthet

Människors ekonomiska situation fångas inte upp fullständigt med hjälp av information om årliga inkomster utan behöver kompletteras med en beskrivning av tillgångar, skulder och utgifter för att ge en rättvisande bild av levnadsstandarden. Ett annat sätt att mäta ekonomisk utsatthet är att undersöka hur stor andel i olika befolkningsgrupper som kan klara de löpande utgifterna eller som kan få fram en viss summa kontanter om detta är nödvändigt.

Pensionärerna som grupp har mindre svårigheter än gruppen i förvärsaktiv ålder att visa upp en kontantmarginal. Pensionärer uppfattar sig ha påtagligt mindre faktiska ekonomiska svårigheter än de i förvärsarbetande åldrar. En orsak kan vara att äldre ofta har en större förmögenhet, som till stor del utgörs av bostaden, och en lägre skuldsättning än de i förvärsarbetande ålder. Detta kan även vara en förklaring till varför andelen pensionärer som anser att de har ekonomiska svårigheter är mindre än andelen pensionärer som saknar en viss kontantmarginal.

Tabell 3.6 Svårigheter att klara de löpande utgifterna och ordna fram kontanter, procent 2003

Åldersgrupp	Andel som saknar kontantmarginal ¹			Andel som har haft ekonomiska svårigheter ²
	Män	Kvinnor	Samtliga	Samtliga
16–64	13	17	15	18
45–54	12	17	14	17
65–	6	14	11	3
75–	7	16	12	3

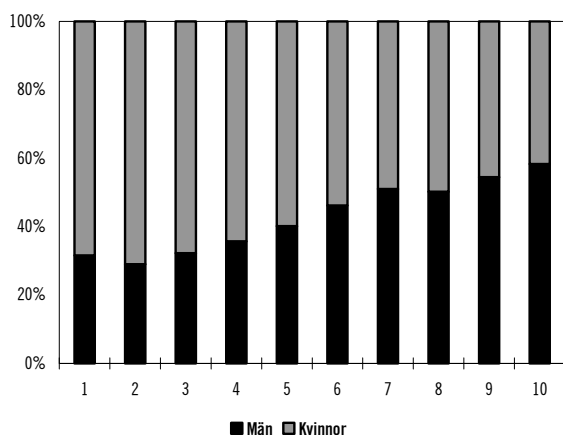
Källa: Statistiska centralbyrån (levnadsnivåundersökningen)

¹ Kontantmarginal innebär att man kan få fram 14 000 kronor inom en vecka.

² Att man har haft ekonomiska svårigheter innebär att man har haft svårt att klara de löpande utgifterna för hyra, mat, m.m. under de senaste 12 månaderna.

Kvinnor har i samtliga åldersgrupper en sämre ekonomisk standard än män. I diagram 3.6 visas andelen kvinnor och män över 65 år inom varje inkomstdecil. Av pensionärerna är 57 procent kvinnor. Vid en jämn inkomstfördelning skulle det alltså vara 57 procent kvinnor i varje decil. Av diagrammet framgår emellertid att en övervägande del bland dem med de lägsta inkomsterna är kvinnor. Detta beror som tidigare sagts i stor utsträckning på att förvärvsmönstret för kvinnor tidigare var annorlunda jämfört med i dag och att de därför haft lägre inkomster än männen.

Diagram 3.6 Andelen kvinnor respektive män inom de olika inkomstdecilerna¹ 2003

Källa: Socialdepartementets beräkningar i HEK 2003

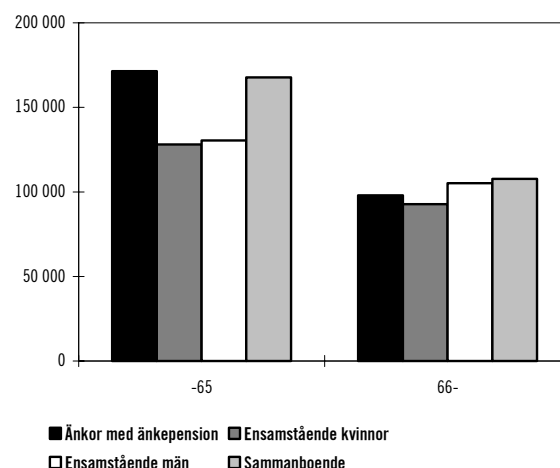
¹ Disponibel inkomst är inkomsten inklusive transfereringar och bidrag efter skatt. Att inkomsten är angiven per konsumtionsenhet innebär att familjernas konsumtion har relaterats till deras sammansättning enligt ett särskilt viktsystem. Det utnyttjas för att kunna göra jämförelser mellan disponibel inkomst mellan olika typer av familjeenheter och hushåll. Ekvivalensskalan mäter den första vuxne (hushållsföreståndaren) likvärdig 1, övriga vuxna och barn (minst 14 år) likvärdig 0,5 och varje barn under 14 år som 0,3.

Verksamhetsområde Ersättning vid dödsfall

Efterlevandes ekonomiska utveckling

Reglerna för efterlevandepension anpassades fr.o.m. januari 2003 till det reformerade ålderspensionssystemet. Anpassningen innebar att grundskyddet dvs. folkpension, pensionstillskott och särskilt grundavdrag (SGA) ersattes av garantipension. Eftersom folkpension och pensionstillskott var inkomstprövade förmåner så upphörde inkomstprövningen av änkepensionen i och med att dessa två förmåner ersattes av garantipension. De flesta änkor fick en höjd nettoinkomst till följd av de ändrade reglerna.

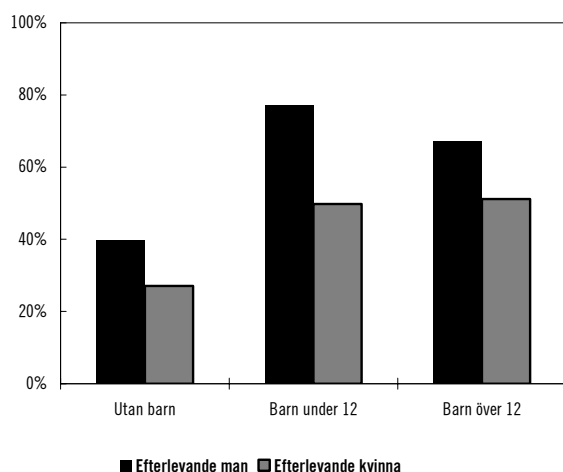
Diagram 3.7 Åldersstandardiserad inkomststandard under 2003 för personer under respektive över 65 år

Källa: Socialdepartementets beräkningar i HEK 2003

Diagrammet visar den ekonomiska situationen för dem som har änkepension jämfört med andra grupper. Olika åldersstrukturer i de olika grupperna jämnas ut i beräkningen för att öka jämförbarheten mellan grupperna. Änkor under 65 år har en inkomst som är högre än andra grupper. Då det gäller personer över 65 år är skillnaden inte så stor. Det är dock sammanboende som har högst inkomst följt av ensamstående män och därefter änkor. Ensamstående kvinnor har den lägsta inkomsten.

I diagram 3.8 visas hur stor andel av den avlidnes faktiska förvärvsinkomst 2003 som den allmänna efterlevandepensionen beräknas täcka. Med allmän efterlevandepension avses här omställningspension och garantipension till omställningspension. För hushåll med barn finns även barnpension och efterlevandestöd till barn som redovisas under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn. Från och med 1 januari 2005 betalas omställningspensionen ut i 12 månader efter dödsfallet för efterlevande utan barn. Omställningspension betalas ut till efterlevande med barn fram till det yngsta barnet fyllt tolv år.

Diagram 3.8 Kompensationsgrader¹ för efterlevandepension, 2003

Källa: Socialdepartementets beräkningar i LINDA 2003

Att kompensationsgraden är högre för efterlevande män beror på att kvinnor i genomsnitt har lägre inkomst än män och att förekomsten av ett grundskydd i form av garantipension ger en bättre täckningsgrad för lägre intjänade förvärvsinkomster. Det utbetalda beloppet är dock något högre för kvinnor. Av diagrammet framgår dessutom att hushåll med barn under 12 år har högre kompensationsgrad än andra hushåll. Kompensationsgraden ökar ju fler barn det finns i hushållet som är berättigade till barnpension. Vid reformeringen av efterlevandepensionerna 1990 lades tyngdpunkten på att garantera efterlevande minderåriga barn ett tryggt underhåll och en tillfredställande standard.

Utöver den allmänna pensionen omfattas en stor del av befolkningen av avtalsbaserade efterlevandeskydd som gör att den totala kompensationsgraden som regel är betydligt högre.

Att mäta hur inkomsten förändras för efterlevande efter ett dödsfall och över tid är komplext och metoderna för att mäta måluppfyllelsen utvecklas löpande. Socialdepartementets analys av de efterlevandes ekonomiska skydd får allt större precision, vilket också ökar förutsättningarna för att utförligt redovisa måluppfyllelsen inom politikområdet.

3.6 Politikens inriktning

Grundskyddet inom ålderspensionen är heltäckande sedan äldreförsörjningsstödet infördes – alla personer över 65 år är garanterade en miniminivå. Det är en viktig och principiell utgångspunkt för en grupp som oftast har små möjligheter att påverka sin ekonomi. Att det i praktiken finns en grundläggande trygghet för dem över 65 år avspeglar sig också i att andelen äldre med socialbidrag är mycket lågt och på en betydligt lägre nivå jämfört med övriga åldersgrupper. Äldreförsörjningsstödet är socialförsäkringens yttersta skyddsnät för gruppen och nivån på detta är därför förhållandevis lågt. För legitimiteten för hela ålderspensionssystemet bör det också vara på en lägre nivå än garantipensionen för vilken det finns intjänanderegler. Det är dock en mycket liten del av dem över 65 år som är i behov av äldreförsörjningsstöd – för närvarande är det mindre än 1 procent av gruppen som får detta stöd.

Ena delen av målet för politikområdet är ett värdesäkrat grundskydd. Centralt är därmed att följa utvecklingen av pensionärernas ekonomiska standard. I första hand handlar det om nivåerna på garantipensionen, bostadstillägget och äldreförsörjningsstödet. För den ekonomiska standarden är det dock fler omkringliggande faktorer som har betydelse. I praktiken är det nettot efter skatt som visar den faktiska nivån och därutöver har utgifter för t.ex. vård och omsorg stor betydelse för den faktiska utvecklingen. Det är därför väsentligt att studera utvecklingen ur ett brett perspektiv och inte bara utifrån pensionsutvecklingen. Särskilt fokus behövs också på utvecklingen för olika grupper – främst skillnaden mellan kvinnor och män och skillnaden mellan inrikes och utrikes födda men också hur standarden utvecklas i förhållande till dem som enbart har inkomstrelaterad pension och inte är i behov av grundskydd. Att följa och mäta standarden för de äldre är således komplext men en primär fråga för politiken utifrån målet för politikområdet och för vilka insatser som kan vara aktuella.

Basen i grundskyddet är garantipensionen, som uppgår till 2,13 prisbasbelopp för en ogift och 1,9 prisbasbelopp för en gift pensionär. Prisbasbeloppet för 2005 är 39 400 kronor. Nivån liksom konstruktionen för avtrappning mot inkomstpension, tilläggspension och premiepension är avvägd i förhållande till reglerna för

hela ålderspensionssystemet och är också en del av pensionsöverenskommelsen mellan socialdemokraterna, moderaterna, folkpartiet, centerpartiet och kristdemokraterna. En viktig del i detta är det fokus på arbetskraftsstimulans som genomsyrar pensionsreformen. En högre grundnivå verkar negativt på arbetskraftsstimulansen. Nivån ligger därför fast och förändringar är inte aktuella utan att det, inom ramen för pensionsöverenskommelsen, först görs en ny och noggrann avvägning i förhållande till hela ålderspensionssystemet.

Bostadstillägget (BTP) utgör för många pensionärer en betydande del av ekonomin och är ofta avgörande för ett rimligt boende. Att följa utvecklingen här är därför väsentligt och regeringen gör också löpande uppföljningar för att bedöma om nivåerna är rimliga. Eftersom bostadstillägget är inkomstprövat är förändringar av reglerna också fördelningsmässigt träffsäkra såtillvida att det är pensionärer med de minsta marginalerna som påverkas. Inom systemet finns en egenavgift som innebär att nio procent av bostadskostnaden alltid måste betalas av pensionären. Även om många pensionärer inte har ett faktiskt val när det gäller bostad så är det väsentligt för kostnadsutvecklingen att det finns någon drivkraft för att efterfråga ett billigare boende framför ett dyrare. När boendekostnaderna stiger så kommer allt fler pensionärer att ha boendekostnader över bostadskostnadstaket. Förbättringar av den övre gränsen ger förbättringar för de BTP-tagare som har de högsta boendekostnaderna och därmed det största behovet. Regeringen har därför prioriterat höjning av taket fr.o.m. den 1 januari 2005 med 170 kronor per månad och föreslår nu en höjning med 180 kronor per månad fr.o.m. den 1 januari 2006.

Den andra delen av målet syftar till ett rimligt efterlevandeskydd. De allra flesta har utöver den allmänna försäkringen avtalsbaserade eller privata efterlevandeskydd. Beräkningar gjorda av Regeringskansliet och Försäkringskassan har visat att den ekonomiska standarden efter ett dödsfall i de flesta fall ligger i nivå med standarden före dödsfallet. I stort kan sägas att efterlevandeskyddet är rimligt. Det förekommer dock stora variationer och det finns grupper som har ett sämre skydd och där den ekonomiska standarden efter ett dödsfall därför sjunker påtagligt. Omfattningen av detta är dock osäker eftersom det är många komponenter som påver-

kar. Regeringen mäter och analyserar fortlöpande utfallet för att bättre kunna bedöma måluppfyllelsen.

3.7 Revisionens iakttagelser

Revisionen har inte gjort några iakttagelser inom detta område.

3.8 Höjd bostadskostnadsgräns för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd för den som är 65 år eller äldre

Regeringens förslag: Bostadstillägg till den som har fyllt 65 år skall fr.o.m. den 1 januari 2006 utges för 91 procent av bostadskostnad upp till 4 850 kronor per månad för den som är ogift och upp till 2 425 kronor för den som är gift.

Gränsen för den skäliga bostadskostnaden vid beräkning av särskilt bostadstillägg för pensionärer som har fyllt 65 år och vid beräkning av äldreförsörjningsstöd skall från och med samma tidpunkt höjas till 6 050 kronor per månad för ogift och till 3 025 kronor för den som är gift.

Bakgrund: Efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2005 förbättrades reglerna för bostadstillägg till pensionärer fr.o.m. den 1 januari 2005 för den som är 65 år eller äldre. Förbättringen bestod av en höjning av bostadskostnadsgränsen med 170 kronor per månad för den som är ogift och med 85 kronor för den som är gift. Bostadstillägg till ålderspensionärer lämnas sedan den 1 januari 2005 med 91 procent av bostadskostnad upp till 4 670 kronor för ogift och 2 335 kronor för gift pensionär. Motsvarande höjning av bostadskostnadsgränserna gjordes även i reglerna för särskilt bostadstillägg till pensionärer och i reglerna för äldreförsörjningsstöd. Från och med den 1 januari 2005 är bostadskostnadsgränserna för dessa förmåner 5 870 kronor per månad för ogift och 2 935 kronor för gift pensionär. Det nu framlagda förslaget har beretts med Försäkringskassan.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att situationen för pensionärer med de lägsta ekonomiska marginalerna bör förbättras ytterligare. Eftersom bostadstillägget är inkomstprövat så leder förbättringar av detta till en bättre ekonomisk situation för pensionärer med de lägsta inkomsterna i förhållande till deras bostadskostnad. Regeringen föreslår därför nu ytterligare förbättringar av bostadstillägget fr.o.m. den 1 januari 2006 för pensionärer som är 65 år eller äldre. Bostadskostnadsgränsen föreslås höjas till 4 850 kronor per månad för ogift pensionär och till 2 425 kronor för gift pensionär. Motsvarande höjning föreslås av gränsen för skälig bostadskostnad vid beräkning av särskilt bostadstillägg för den som har fyllt 65 år samt för äldreförsörjningsstödet. Det innebär en höjning av den skäliga bostadskostnaden till 6 050 kronor per månad för ogift pensionär och till 3 025 kronor för gift pensionär. Bostadstillägg kan även utges till personer under 65 år som uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning. Denna förmån hanteras under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp och omfattas inte av förslaget.

För en ogift ålderspensionär som har en bostadskostnad på minst 4 850 kronor innebär förslaget att bostadstillägget höjs med 164 kronor per månad. Detsamma gäller för makar tillsammans om deras gemensamma bostadskostnad är minst 4 850 kronor per månad. Förslagen om höjd skälig bostadskostnad för särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd innebär förbättringar med som mest 180 kronor per månad.

Förslaget beräknas öka utgifterna för bostadstillägget med 125 miljoner kronor. Kostnaderna för det särskilda bostadstillägget minskar något, vilket är beaktat i beräkningen. Kostnaderna för äldreförsörjningsstödet beräknas minska med 5 miljoner kronor.

3.8.1 20:1 Garantipension till ålderspension

Tabell 3.7 Anslagsutveckling 20:1 Garantipension till ålderspension

Tusental kronor				
2004	Utfall	23 768 558	Anslags-sparande	-282 258
2005	Anslag	22 541 203 ¹	Utgifts-prognos	22 456 000
2006	Förslag	21 564 000		
2007	Beräknat	20 750 000		
2008	Beräknat	20 319 000		

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/05:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2006.

Anslaget omfattar garantipension till ålderspension, barn tillägg till ålderspension, hustrutillägg samt särskilt pensionstillägg för långvarig vård av sjukt och handikappat barn.

Delpension har upphört och kan inte beviljas efter december 2000. De sista utbetalningarna av delpension gjordes under 2004. Delpension upphörde som eget anslag fr.o.m. 2004 och ingick i detta anslag under 2004. Delpension var pensionsgrundande i det reformerade ålderspensionssystemet och anslaget innefattade till och med budgetår 2005 även statliga ålderspensionsavgifter för ålderspension. Från och med 2006 redovisas regleringsbeloppen avseende de statliga ålderspensionsavgifterna för delpension (återbetalningar av tidigare inbetalade avgifter som varit för höga) under inkomsttitel 2811 Övriga inkomster av statens verksamhet.

Utgiftsstyrande faktorer för anslaget är i första hand prisbasbeloppets utveckling, befolkningsutvecklingen, följsamhetsindexeringen samt utvecklingen av den genomsnittliga pensionsnivån på de inkomstrelaterade pensionerna inkomstpension och tilläggspension.

Utgifterna för anslaget uppgick för budgetåret 2004 till 23 769 miljoner kronor vilket var 282 miljoner kronor högre än anslagsbeloppet. Anslaget beräknas för budgetåret 2005 överskridas med 85 miljoner kronor. Det totala anslags-sparandet minskar därmed med samma belopp.

Garantipension är bosättningsbaserad, det krävs 40 bosättningsår i Sverige mellan 25 år och 65 år för full garantipension. För den som är född 1938 eller senare är det maximala belopp som kan betalas ut i garantipension 2,13 gånger prisbasbeloppet för en ogift pensionär och 1,9 gånger prisbasbeloppet för den som är gift. Garantipensionen reduceras av den inkomst-

relaterade ålderspensionen och betalas endast ut som ett komplement till denna.

Garantipension till personer födda före 1938 betalas ut med högst 2,1814 prisbasbelopp för ogifta personer och med högst 1,9434 prisbasbelopp för gifta. Garantipension till dessa reduceras av främst inkomstrelaterad ålderspension och av tjänstepension.

Regeringens överväganden

I december 2004 utbetalades garantipension till ca 870 000 personer vilket är ca 19 000 personer färre jämfört med december 2003. Antalet beräknas sjunka på grund av att antalet personer med inkomstrelaterad ålderspension ökar. Även den genomsnittliga inkomstrelaterade pensionen är högre för nyblivna pensionärer jämfört med dem som redan har pension. Det innebär att antalet personer vars garantipension helt eller delvis är reducerad ökar. Antalet personer som inte har tjänat in någon inkomstrelaterad pension alls minskar också stadigt.

Tabell 3.8 Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 20:1 Garantipension till ålderspension

Tusental kronor

	2006	2007	2008
Anvisat 2005¹	22 541 203	22 541 203	22 541 203
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-159 000	-133 000	104 000
Volymer	-818 203	-1 658 203	-2 326 203
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	21 564 000	20 750 000	20 319 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att 21 564 000 000 kronor anvisas för anslaget 20:1 *Garantipension till ålderspension* 2006. För 2007 och 2008 beräknas anslaget till 20 750 000 000 respektive 20 319 000 000 kronor.

3.8.2 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2004	Utfall	15 925 749	-320 119	
2005	Anslag	15 734 000 ¹		15 875 000
2006	Förslag	15 902 000		
2007	Beräknat	15 886 000		
2008	Beräknat	15 991 000		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/05:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2006.

Anslaget omfattar omställningspension, förlängd omställningspension, särskild efterlevandepension och änkepension. Dessa förmåner är inkomstrelaterade. Anslaget omfattar dessutom garantipension till dessa förmåner. Garantipensionen utgör en utfyllnad till den inkomstrelaterade pensionen och reduceras av denna. Efterlevandepension till vuxna betalas ut till personer under 65 år. Därutöver betalas änkepension i vissa fall ut även efter 65 år. Särskild efterlevandepension kan inte beviljas för dödsfall som inträffat 2003 eller senare utan kan endast betalas ut till dem som uppbar förmånen i december 2002.

De utgiftsstyrande faktorerna för anslaget är främst utvecklingen av prisbasbeloppet och antalet kvinnor som är berättigade till änkepension. Fr.o.m. årsskiftet 2003/04 följsamhetsindexeras de inkomstrelaterade pensionerna, vilket innebär att de räknas om med förändringen i inkomstindex minus 1,6 procentenheter.

Utgifterna för anslaget uppgick 2004 till 15 926 miljoner kronor medan anslaget uppgick till 15 692 miljoner kronor. Anslaget beräknas för 2005 överskridas med ca 141 miljoner kronor vilket medför att anslagssparandet minskar med samma belopp.

Regeringens överväganden

Änkepension ersattes 1990 av omställningspension. Omfattande övergångsregler medför dock en långsam utfasning. Antalet kvinnor med garantipension till änkepension var i december 2004 ungefär 37 000 och med änkepension 373 000. Antalet kvinnor med änkepension minskar årligen. För 2006 uppskattas antalet änkor med garantipension till 31 000. Antalet kvinnor med änkepension fortsätter också att minska och beräknas vara ca 365 000 i genomsnitt år 2006.

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tusental kronor

	2006	2007	2008
Anvisat 2005¹	15 734 000	15 734 000	15 734 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	1 201 000	2 405 000	3 840 000
Volym	-1 033 000	-2 253 000	-3 583 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	15 902 000	15 886 000	15 991 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Regeringen föreslår mot bakgrund av ovanstående att 15 902 000 000 kronor anvisas för anslaget 20:2 *Efterlevandepensioner till vuxna* 2006. För 2007 och 2008 beräknas anslaget till 15 886 000 000 kronor respektive 15 991 000 000 kronor.

3.8.3 20:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 20:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2004	Utfall	10 947 313		-486 116
2005	Anslag	7 522 000 ¹		7 339 000
2006	Förslag	7 366 000		
2007	Beräknat	7 274 000		
2008	Beräknat	7 138 000		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/05:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2006.

Anslaget omfattar bostadstillägg till pensionärer (BTP) och särskilt bostadstillägg till pensionärer (SBTP). Syftet med bostadstillägget är att även personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension skall ges ekonomiska möjligheter till en skälig bostadsstandard. Från och med budgetåret 2005 innefattar anslaget endast kostnader för BTP till personer med ålderspension eller efterlevandepension. Kostnaderna för BTP till personer med sjuk - eller aktivitetsersättning har överförts till utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp. De utgiftsstyrande faktorerna för anslaget är främst utvecklingen av prisbasbeloppet, boendekostnaderna och pensionernas medelbelopp.

Utgifterna för anslaget uppgick 2004 till 10 926 miljoner kronor. Det anvisade anslagsbeloppet var 10 692 miljoner kronor. Anslaget för 2005 beräknas underskridas med 183 miljoner kronor vilket medför att det negativa anslagssparandet minskar med samma belopp.

BTP utgavs under 2004 med högst 91 procent av bostadskostnaden upp till 4 500 kronor per månad. Från och med 2005 har taket för högsta bostadskostnad höjts till 4 670 kronor per månad och fr.o.m den 1 januari 2006 föreslås ytterligare en höjning till 4 850 kronor per månad. BTP är en inkomstprövad förmån och den inkomst som överstiger ett fribelopp reducerar bostadstillägget med 62 procent av inkomsten upp till ett prisbasbelopp och med 50 procent av inkomsten därutöver. Friabeloppet är 2,17 prisbasbelopp för en ogift ålderspensionär och 1,935 för den som är gift. Antalet personer med BTP var i december 2004 431 000 personer. Av dessa uppbar 300 091 BTP till ålders- eller efterlevandepension.

Särskilt bostadstillägg betalas ut som en utfyllnad om inkomsten efter det att bostadskostnaden är betald understiger vad som kan anses som skäligt. Särskilt bostadstillägg betalas ut upp till en viss skälig levnadsnivå som under 2004 var 1,294 gånger prisbasbeloppet för en ensamstående och 1,084 gånger prisbasbeloppet för en gift pensionär. Antalet pensionärer med SBTP minskade kraftigt i och med att pensionerna förbättrades 2003 och antalet uppgick 2004 till 5 100 personer.

Regeringens överväganden

Antalet pensionärer som uppbär BTP har minskat de senaste åren och trenden väntas att hålla i sig. Anledningen till att antalet personer med BTP minskar är att de nyblivna pensionärerna, i genomsnitt, har högre pension jämfört med dem som redan uppbär pension.

Tabell 3.12 Härlledning av anslagsnivån 2006–2008, för 20:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tusental kronor

	2006	2007	2008
Anvisat 2005¹	7 522 000	7 522 000	7 522 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	125 000	125 000	125 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-77 000	-190 000	-238 000
Volymer	-204 000	-183 000	-271 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	7 366 000	7 274 000	7 138 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Ökade kostnader till följd av beslut avser regeringens förslag under avsnitt 3.8 om höjd bostadskostnadsgräns för bostadstillägg och äldre-försörjningsstöd.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att 7 366 000 000 kronor anvisas för anslaget 20:3 *Bostadstillägg till pensionärer* 2006. För 2007 och 2008 beräknas anslaget till 7 274 000 000 kronor respektive 7 138 000 000 kronor.

3.8.4 20:4 Äldreförsörjningsstöd

Tabell 3.13 Anslagsutveckling 20:4 Äldreförsörjningsstöd

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2004	587 488		102 512
2005	Anslag	616 000 ¹	489 000
2006	Förslag	467 000	
2007	Beräknat	443 000	
2008	Beräknat	418 000	

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/05:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2006.

Äldreförsörjningsstöd är en helt inkomstprövad förmån som skall garantera personer som är bosatta i Sverige och är 65 år eller äldre en viss

skälig levnadsnivå. Den skäliga levnadsnivån är densamma som för särskilt bostadstillägg till pensionärer (SBTP) dvs. 1,294 prisbasbelopp för den som är ogift och 1,084 prisbasbelopp för den som är gift. Dessutom kan ersättning ges för en skälig bostadskostnad, som från och med 2005 är högst 5 870 kronor per månad dvs. samma som för SBTP.

De som kan komma att beviljas äldreförsörjningsstöd är personer, som har fyllt 65 år och som inte kan försörja sig på pensionen eller på något annat sätt och därför i stor utsträckning annars skulle ha varit hänvisade till försörjningsstöd från kommunen. En anledning till att de inte kan försörja sig på pensionen kan vara att garantipensionen är reducerad eftersom de inte har bott tillräckligt länge i Sverige. Det kan också vara personer som har låg ålderspension därför att de tagit ut den tidigt eller det kan vara egna företagare som inte betalat sina pensionsavgifter. Antalet personer med äldreförsörjningsstöd var i december 2004 ca 11 000. Omkring en tredjedel av dessa är födda i Sverige.

Regeringens överväganden

Anslaget beräknas för budgetåret 2005 att underskridas med 127 miljoner kronor då antalet personer som är berättigade till äldreförsörjningsstöd visat sig vara lägre än vad som tidigare uppskattats. En annan orsak är att fler än vad som tidigare beräknats också får ålderspension eller bostadstillägg, vilket minskar behovet av äldreförsörjningsstöd och därmed det genomsnittligt utbetalade beloppet.

Tabell 3.14 Härlledning av anslagsnivån 2006–2008, för 20:4 Äldreförsörjningsstöd

Tusental kronor

	2006	2007	2008
Anvisat 2005¹	616 000	616 000	616 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-5 000	-5 000	-5 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar	2 000	5 000	11 000
Volymer	-146 000	-173 000	-204 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	467 000	443 000	418 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Minskade kostnader till följd av beslut avser regeringens förslag under avsnitt 3.8 om höjd bostadskostnadsgräns för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd.

Regeringen föreslår mot bakgrund av vad som redovisats ovan att 467 000 000 kronor anvisas för anslaget 20:4 *Äldreförsörjningsstöd* för 2006. För 2007 och 2008 beräknas anslaget till 443 000 000 kronor respektive 418 000 000 kronor.